

Motion om att inrätta arkitekturzoner i city och stadens äldre stadsdelar

Motion av Mikael Valier Furtenbach (KD)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen besvaras med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Jan Valeskog

Sammanfattning av ärendet

I en motion väckt i kommunfullmäktige föreslår Mikael Valier Furtenbach (KD) att en särskild arkitekturzon införs med syftet att stärka gestaltningsmässig hänsyn till äldre bebyggelsemiljöer, exempelvis inom tullarna och i äldre stenstäder i närförort. Zonindelningen föreslås kunna användas för att styra byggnaders höjd, volym, materialval och formspråk i dessa områden.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, stadsbyggnadsnämnden, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att det är viktigt att värna kulturmiljön men instämmer i stadsbyggnadsnämndens bedömning att det redan i dag finns goda möjligheter att värna stadens karaktär och kulturmiljö genom befintliga styrdokument och lagstiftning.

Stadsbyggnadsnämnden delar synen om vikten om att värna vår historia och vårt kulturarv och lyfter fram de riktlinjer och skydd som finns idag både genom stadens styrdokument och gällande lagstiftning, där bland annat riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården ingår.

Kungsholmens stadsdelsnämnd håller med motionären om att det är viktigt att bevara och värna Stockholms arkitektoniska karaktär och konstaterar att det finns flertalet riktlinjer och styrdokument om hur detta ska omhändertas.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd anser att det är angeläget att värna Stockholms arkitektoniska karaktär. Samtidigt anser nämnden att det är viktigt att staden kan utvecklas för att möta nya behov och att även senare arkitektoniska årsringar, som kommit efter sekelskiftets arkitekturstilar, också bör värnas då även dessa har ett kulturhistoriskt värde.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att motionens intentioner i grunden är angelägna och viktiga då framförallt stadens centrala delar har stora arkitektoniska och kulturhistoriska värden som bör bevaras, men kan utifrån sitt kompetensområde inte bedöma huruvida en ”Arkitekturzon city” behövs eller inte med hänsyn till de dokument som redan finns idag.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Stockholms rika historia speglas i hur staden har utvecklats över tid och i vilka byggnader som har uppförts. Det är viktigt att värna och ta hänsyn till denna historia när Stockholm utvecklas. En viktig del av historien är dock att staden aldrig har varit statisk. Stockholm har alltid i någon mån präglats av utveckling och förändring. Planeringen av Stockholm och dess byggnader är en reflektion av sin samtid och berättar om de ideal, utgångspunkter och värden som rådde när en stadsdel planerades eller när ett hus ritades och uppfördes.

Detta gäller inte bara en viss bebyggelseyp eller tidsepok, utan alla de tillägg och årsringar som finns runtom i staden. Samtliga dessa är en reflektion av den tid då de planerades och uppfördes. Att blunda för detta är också att sortera bort delar av stadens historia och osynliggöra de stockholmare som har gjort sitt avtryck i staden. Kort sagt är det att inte förvalta stockholmarnas och Stockholms kulturhistoria på ett respektfullt sätt.

Staden är samtidigt mer än bara en museimiljö. Den är ett levande kulturarv där stockholmarnas liv och drömmar förverkligas. Staden behöver uppfylla de funktioner som dess invånare efterfrågar och vara en plats som berättar om historien samtidigt som den är en plats för dagens stockholmares liv och vardag. Som en del av detta är det viktigt att dagens stockholmare får göra sitt avtryck och genomföra de anpassningar av byggnader och stad som krävs för att människor ska kunna leva liv som speglar dagens värden och prioriteringar. Detta behöver självklart ske i samklang med kulturhistorien för att bibehålla värden och fortsatt göra Stockholms rika historia läsbar i stadens byggnader och stadsplanering.

Till hjälp i arbetet med anpassning och utveckling av Stockholm har staden flera styrdokument och riktlinjer. Dessa inbegriper bland annat översiktsplanen, byggnadsordningen, arkitekturpolicyn samt mer specifika riktlinjer såsom balkongpolicy, vindsinredning med mera. Tillsammans utgör detta ett rikt kunskapsunderlag och en vägledning för stadens beslutsfattare och tjänstemän. Därtill finns flera expertinstanser som kartlägger och bevakar kulturmiljön i Stockholm, inte minst Stadsmuseets arbete med inventering av byggnader runtom i staden.

Vidare finns flera organisationer, såsom Stadens skönhetsråd, som säkerställer kvalitetsaspekter och kulturhistoriska värden både på en övergripande nivå och i enskilda projekt. Ytterst bidrar även stockholmarna direkt med synpunkter och åsikter genom de samråds- och granskningsprocesser som genomförs som en del av planeringen för förändring och ny bebyggelse i staden. Den rödgröna majoriteten fortsätter dessutom att utveckla stadens arbete med kvalitetsfrågor. Ett nyligt exempel är uppdraget att ta fram vägledning kring stadens färgsättning och kulörval. Kulturmiljö och byggnaders avtryck är viktiga frågor som hanteras med stor omsorg inom stadens processer.

Att reducera Stockholms historia och bebyggelsevärden till en särskilt avgränsad epok är att förminska stadens historia och det avtryck som stockholmarna har gjort genom tiderna. Stadens riktlinjer och inriktning möjliggör redan i dag byggnader som i hög grad utgår från den befintliga miljöns uttryck, vilket i vissa fall är rätt val för den enskilda platsen. I andra fall kan ett tydligt och läsbart avtryck i form av en ny årsring vara mer respektfullt och bättre värna befintliga kulturvärden. Det ger samtidigt dagens stockholmarna möjlighet att lämna sitt bidrag till historien.

Utgångspunkten behöver vara att kvaliteten hålls hög oavsett uttryck och att de val görs som bäst skapar förutsättningar för att värna kulturarvet samtidigt som dagens stockholmarna kan bruka staden och leva sina liv med de avtryck de gör. Det är så framtidens historia och kulturvärden skapas.

Bilaga

Motion om att inrätta arkitekturzoner i city och stadens äldre stadsdelar, dnr KS 2025/290-1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar enligt föredragande borgarråds förslag.

Stockholm den 4 februari 2026

Karin Wanngård
Kommunstyrelsens ordförande

Ersätтарыttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

1. Att bifalla motionen,
2. Att därutöver anföra följande

De senaste decenniernas snabba befolkningsökning och tillhörande stadsutveckling har skapat en politik som premierar kvantitet framför kvalitet. Storskaliga och

ovarsamma förtätningsprojekt har gått hand i hand med ren och skär förfulning av Stockholm på ett sätt som påminner om såväl Klararivningarna som miljonprogrammet.

Vi vill se ett Stockholm som växer varsamt och där kvalitet och harmonierande utformning utgör grundläggande krav för exploatering. Därför vill vi se arkitekturzoner som klargör vilken typ av arkitektur och gestaltning som krävs i respektive del av innerstaden och de äldre sten- och kvartersstäderna i kommunen.

Ärendet

I en motion väckt i kommunfullmäktige föreslår Mikael Valier Furtenbach (KD) att en särskild arkitekturzon införs med syftet att stärka gestaltningsmässig hänsyn till äldre bebyggelsemiljöer, exempelvis inom tullarna och i äldre stenstäder i närförort. Zonindelningen föreslås kunna användas för att styra byggnaders höjd, volym, materialval och formspråk i dessa områden.

Remissammanställning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, stadsbyggnadsnämnden, Kungsholmens stadsdelsnämnd, Norra innerstadens stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	5
Stadsbyggnadsnämnden.....	5
Kungsholmens stadsdelsnämnd	7
Norra innerstadens stadsdelsnämnd	7
Södermalms stadsdelsnämnd	8
Reservationer m.m.	10

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 september 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att det är viktigt att värna Stockholms unika karaktär och kulturmiljö. Stadsledningskontoret instämmer dock i stadsbyggnadskontorets bedömning att det redan i dag finns goda möjligheter att värna stadens karaktär och kulturmiljö genom befintliga styrdokument och lagstiftning. Plan- och bygglagen, översiktsplanen, byggnadsordningen och stadens arkitekturpolicy ger sammantaget ett starkt ramverk för att hantera gestaltningsfrågor.

Införandet av särskilda arkitekturzoner bedöms som administrativt komplicerat och inte nödvändigt. Frågorna hanteras bäst inom ramen för befintliga planerings- och lovprocesser.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 augusti 2025 följande.

1. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.
2. Stadsbyggnadsnämnden beslutar att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande av Mats Johnsson (SD), se Reservationer m.m.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsbyggnadskontoret delar synen om vikten om att värna vår historia och vårt kulturarv. Stockholm är rikt på kulturhistoriskt värdefulla miljöer från olika tider där platsens förutsättningar och olika tiders ideal bidragit till en mångfald av miljöer som tillsammans är kännetecknade för Stockholms karaktär. De delar motionären beskriver omfattas dels av riksintresset Stockholm innerstad med Djurgården dels av områden som pekats ut som kulturhistoriskt värdefulla miljöer. I översiktsplanens riksintressebilaga finns beskrivet hur riksintresset ska tillgodoses och hur staden samtidigt kan utvecklas. I kulturhistoriskt värdefulla miljöer, däribland Midsommarkransen och Aspudden, ska särskild hänsyn tas, enligt PBL 2:a kap 6§ sista stycket.

När staden utvecklas kräver varje plats och sammanhang sina avvägningar och sin specifika arkitektoniska lösning för att tillsammans med den befintliga miljön stärka stadens identitet och samtidigt värna Stockholms karaktär. Kännedom om de förebilder och värderingar som format stadsrummen och hur platsen utvecklats över tid är avgörande. Kunskap om detta och metodstöd beskrivs i Stockholms byggnadsordning antagen av kommunfullmäktige den 28 september 2020. Många byggnader i Stockholm är uppbyggda efter klassisk princip, med en tredelad ordning där tak, fasad och sockel är tydligt urskiljbara. Principer för detta oavsett tidsperiod beskrivs i Stockholms arkitekturpolicy antagen av kommunfullmäktige den 4 oktober 2021. Att efterlikna äldre förlagor är med nutidens förutsättningar svårt att uppnå med samma arkitektoniska resultat som möjliggjordes tidigare. Förutom att nya byggnader särskiljer sig genom att proportionerna är annorlunda, avviker ofta materialens och detaljernas utförande samt kunskap och tidstillgång till hantverkskunskap. Även dagens regelverk begränsar möjligheterna. Det hindrar inte att ett arkitektoniskt uttryck kan ta stöd i kunskap om äldre förlagor och dess grammatik, genom att bejaka förutsättningarna i nutida teknik och måttsättning för att ge ny bebyggelse ett självständigt uttryck, med väl avvägda proportioner.

Lagstiftning i kombination med Stockholms byggnadsordning och Stockholms Arkitekturpolicy är kraftfulla verktyg som bidrar till att skapa goda förutsättningar för väl gestaltade och respektfullt integrerade byggnader med hänsyn tagen till kulturmiljövärden, till staden som helhet och till områdets specifika bebyggelsekaraktär och egenskaper. Att utöver det inrätta särskilda arkitekturzoner riskerar att bli kostnadsdrivande samt risken att utformningsmässigt ofullbordade byggnader med äldre förlagor varken uppnår samtida arkitektonisk eller äldre tiders kvalitet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2025 följande.

Kungsholmens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 juli 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholms stads arkitekturpolicy, byggnadsordningen samt översiktsplanen är några av de dokument som formulerar strategier för stadens gestaltning. Dokumenten anger tillsammans mål för hur staden bör utvecklas och har som funktion att vägleda inför olika beslut och ligga till grund för styrande dokument, som program, detaljplaner och bygglov. Utöver detta finns stadsmuseets kulturhistoriska klassificering av byggnader och andra anläggningar som genomförts inom en stor del av staden och som används i samband med detaljplanering och bygglovsprövning.

Förvaltningen håller med motionen om att det är viktigt att bevara och värna Stockholms arkitektoniska karaktär och arbetar kontinuerligt med att värna och stärka de kulturhistoriska värdena inom stadsdelsområdet. Att värna stenstaden med dess tidstypiska byggnader, parker och andra miljöer är en del i detta. Samtidigt anser förvaltningen att det är viktigt att staden utvecklas för att möta nya behov och att även senare arkitektoniska årsringar, som kommit efter sekelskiftets arkitekturstilar, också värnas då även dessa har ett kulturhistoriskt värde.

Förvaltningen har bland annat lyft i olika sammanhang att den förtätning genom påbyggnader och tillbyggnader på bland annat innergårdar i stenstaden är en stor del av stadsutvecklingen i innerstaden. Enligt förvaltningen behövs det ett helhetstänk och en strategi för denna utveckling som till exempel visar hur friytetillgången påverkas i och med att bostadsgårdar bebyggs.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd

Norra innerstadens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 augusti 2025 följande.

Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Norra innerstadens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 25 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm stads arkitekturpolicy, byggnadsordningen samt översiktsplanen är några av de dokument som formulerar strategier för stadens gestaltning. Dokumenten anger tillsammans mål för hur staden bör utvecklas och har som funktion att vägleda inför olika beslut och ligga till grund för styrande dokument, som program, detaljplaner och bygglov. Utöver detta finns stadsmuseets kulturhistoriska klassificering av

byggnader och andra anläggningar som genomförts till stor del av staden och som används i samband med detaljplanering och bygglovsprövning.

Förvaltningen menar att det är angeläget att värna Stockholms arkitektoniska karaktär och arbetar kontinuerligt med att värna och stärka de kulturhistoriska värdena inom stadsdelsområdet. Att värna stenstaden med dess tidstypiska byggnader, parker och andra miljöer är en del i detta. Samtidigt anser förvaltningen att det är viktigt att staden utvecklas för att möta nya behov och att även senare arkitektoniska årsringar, som kommit efter sekelskiftets arkitekturstilar, också värnas då även dessa har ett kulturhistoriskt värde.

Förvaltningens har bland annat lyft i olika sammanhang att den förtätning genom påbyggnader och tillbyggnader på bland annat innergårdar i stenstaden i stor utsträckning präglar stadsutvecklingen inom Norra innerstaden. Enligt förvaltningen behövs det ett helhetstänk för denna utveckling som till exempel visar hur friytetillgången påverkas i och med att bostadsgårdar bebyggs. Stadsdelsnämndens grönytor är redan hårt belastade och fler invånare medför ytterligare besökare i stadsdelens parker.

Förvaltningen anser att det behövs ett förtydligande av hur en arkitekturzon skulle fungera i praktiken och komplettera de policys, riktlinjer och lagar som redan finns inom området. Förvaltningen anser även att en arkitekturzon behöver ta ett bredare grepp och även innefatta andra arkitektoniska årsringar och inte endast sekelskiftets, då även dessa är viktiga i stadens kulturhistoria.

Förvaltningen föreslår att Norra innerstadens stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 augusti 2025 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Stadsdelsnämnden justerar beslutet omedelbart

Ersätтарыtrande av Erik Ehrs (KD), se Reservationer m.m.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 juni 2025 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen anser att motionens intentioner i grunden är angelägna och viktiga då framförallt stadens centrala delar har stora arkitektoniska och kulturhistoriska värden som bör bevaras.

Inom staden finns det, vilket också anges i motionen, flera riktlinjer och styrdokument som beskriver hur ny bebyggelsen och renovering ska förhålla sig till

befintlig miljö, exempelvis Stockholms byggnadsordning och Stockholms Arkitekturpolicy.

Förvaltningen kan utifrån sitt kompetensområde inte bedöma huruvida en ”Arkitekturzon city” behövs eller inte. Om föreslagen zon kan förtydliga och göra det enklare att följa stadens riktlinjer så kan det enligt förvaltningen finnas anledning att utreda vidare om en sådan zon kan införas.

Reservationer m.m.

Stadsbyggnadsnämnden

Särskilt uttalande av Mats Johnsson (SD)

Det är glädjande att kontoret har viss förståelse för förslaget. Det betyder att även stadens arkitekter har en känsla för att bevara de klassiska byggstilar som finns i Stockholms olika stadsdelar. Dock, vi kan inte instämma i kontorets yttrande att införande av denna typ av arkitektzoner som föreslås skulle vara kostnadsdrivande. Tvärtom skulle denna typen av ramverk för byggande underlätta för byggbolag och arkitekter att föreslå byggnader som har reell möjlighet att få politiskt stöd i beslutsprocessen.

Södermalms stadsdelsnämnd

Ersättaryttrande av Erik Ehrs (KD)

1. Att delvis godkänna beslutet,
2. Att därutöver anföra följande

Vi kristdemokrater välkomnar stadsdelsförvaltningens synpunkter kring vår motion om att inrätta arkitekturzoner i city och stadens äldre stadsdelar. Södermalm, inte minst, är ett exempel på hur sekelskiftesstilen som dominerade när stadsdelen växte fram behöver värnas. Förvaltningen pekar på att motionens intentioner är angelägna dels utifrån att bevara kulturhistoriska och arkitektoniska värden men även utifrån behovet att förtydliga riktlinjer och dokument som är vägledande vid nya projekteringar. Det gläder oss att stadsdelsförvaltningen, liksom oss, ser behovet av att tillsätta en utredning som i förlängningen kan bidra till stadsutveckling som harmoniserar med det arkitekturhistoriska arvet som gör Stockholm vackert och unikt men som även går i linje med vilken typ av stad Stockholmare vill ha.